

Sonkajärven kunnan

HANKINTAOHJEET

Sisällys

Hankintatoiminnan periaatteet Sonkajärven kunnassa	1
Hankintatoiminnan normiperusta	1
Hankintatoiminnan järjestäminen, roolit ja vastuut.....	1
Hankintasuunnitelma.....	2
Hankintalain soveltaminen	3
Julkisissa hankinnoissa noudatettavat periaatteet (hankintalaki 2-3 §)	3
Hankintayksiköt.....	3
Kynnysarvot.....	4
Hankinnan ennakoidun arvon laskeminen	5
Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä	5
Hankinnat toiselta hankintayksiköltä.....	5
Hankinnat yhteishankintayksiköltä	6
Kansallisen kynnysarvon ylittävät hankinnat	7
Markkinakartoitus.....	7
Hankintamenettely	7
Avoin menettely.....	7
Rajoitettu menettely.....	7
Neuvottelumenettely.....	8
Muut kilpailulliset hankintamenettelyt	8
Suorahankinta	9
Hankintailmoitus.....	9
Tarjouspyyntö	10
Tarjous.....	11
Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkeminen	11
Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (22.12.2006/1233; jäljempänä tilaajavastuulaki)	12
Tarjousten avaaminen ja täydennyttäminen.....	12
Tarjousten ja tarjoajien tarkistaminen.....	13
Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta.....	13
Hankintamenettelyn keskeyttäminen	14
Hankintapäätös	14
Hankintakertomus.....	14
Valitusosoitus ja oikaisuohje.....	14
Hankintasopimuksen tekeminen	15
Hankintaoikaisun tekeminen	15
Hankintaoikaisun vireilletulo	15
Hankintasopimuksen irtisanominen erityistilanteissa.....	16
Hankinta-asiakirjojen julkisuus	16
Sosiaali- ja terveyspalvelut ja muut erityiset palvelut	16
Käyttäjien tarpeiden huomioiminen	17
Suorahankintaperusteet erityispalveluissa.....	17
Tarjoajan poissulkeminen	17
Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta.....	17
Hankintamenettelyä koskeva kertomus	17
Odotusaika	18
Oikeussuojakeinot.....	18
Valitus markkinaoikeuteen	18
Kuntalain tai hallintolainkäyttölain mukainen muutoksenhaku.....	18

Kansallisen kynnsarvon alittavat hankinnat eli pienhankinnat	19
Pienhankinnan määritelmä	19
Pienhankinnoissa noudatettavat periaatteet	19
Pienhankintojen hankintamenettelyt	19
Puitejärjestelyt	19
Suorahankinta	20
Hankinta tarjouskilpailun kautta	20
Pienhankintojen menettelytavat erisuuruissa hankinnoissa	21
Hankinta tarjouskilpailun kautta – huomioitavia asioita	21
Hankintailmoitus/tarjouspyyntö	21
Tarjousten käsittely	21
Hankintapäätös, hankinnan oikaisu ja oikeussuojakeinot	22
Hankinta-asiakirjojen julkisuus	22
Pienhankinnan valvonta	22
Tilaajavastuulaki	22

- Liite 1 Hankkijan muistilista, Kansallisen kynnsarvon ylittävät hankinnat
Liite 2 Hankkijan muistilista, Pienhankinnat

Hankintatoiminnan periaatteet Sonkajärven kunnassa

Julkisen hallinnon peruseriaatteita ovat *lainmukaisuus, julkisuus, avoimuus, suhteellisuus, syrjimättömyys ja tasapuolisuus* sekä *julkisten varojen tarkoituksenmukainen ja tehokas käyttäminen*.

Periaatteita on noudatettava kaikissa julkisissa hankinnoissa hankinnan laadusta tai arvosta riippumatta.

Sonkajärven kunnassa **hankinnat suoritetaan suunnitelmallisesti, taloudellisesti, tehokkaasti ja laadukkaasti hyödyntäen olemassa olevat kilpailuolosuhteet**. Hankintoja suunniteltaessa ja toteutettaessa on huomioitava myös pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin. Tarjoajia kohdellaan **syrjimättömästi ja tasapuolisesti** ja tulevista hankinnoista viestitään **avoimesti**. Strategiset ratkaisut kunnan oman tuotannon ja muun tuotannon välillä tehdään tapauskohtaisesti huomioiden kustannustehokkuus, toiminnan laatu loppukäyttäjille sekä ratkaisun joustavuus. **Vaikutukset paikalliseen yritystoimintaan ja aluetalouteen** huomioidaan hankintoja tehtäessä.

Sonkajärven kunnan hankintaohje koskee kunnan oman toiminnan lisäksi kunnan määräysvallassa olevia yhtiöitä ja yhteisöjä.

Hankintatoiminnan normiperusta

Uusi hankintalaki (Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016) on astunut voimaan 1.1.2017. Hankintalakia noudatetaan julkisissa hankinnoissa määrättyjen kriteerien täytyessä. Kriteerejä käsitellään jäljempänä tässä ohjeessa. **Hankintalain henkeä noudatetaan kuitenkin kaikissa hankinnoissa.**

Julkisissa hankinnoissa noudatetaan aina muun muassa kuntalakia (410/2015), lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) sekä hallintolakia (434/2003).

Lisäksi hankintoja koskevat määrättyin kriteerein erityisalojen hankintalait, esimerkiksi laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1398/2016, jäljempänä erityisalojen hankintalaki). Kunnan vesihuoltolaitoksen hankinnat kuuluvat erityisalojen hankintalain soveltamisalaan.

Sonkajärven kunnan hankinnoissa noudatetaan lisäksi Sonkajärven kunnan hallintosääntöä, hankintaohjetta sekä muita kunnan soveltuvia ohjeita ja määräyksiä.

Tässä hankintaohjeessa käsitellään vain yleisimmät hankintatapaukset. Hankintoja toteutettaessa on aina tarkastettava, että noudatetaan kaikkia hankintaan soveltuvia normeja. Erityisalojen hankintalakia käsitellään ohjeessa vain yleisellä tasolla. Alaan liittyviä ja kynnysarvot ylittäviä hankintoja tehtäessä on perehdyttävä ao. lakiin.

Hankintatoiminnan järjestäminen, roolit ja vastuut

Hankintojen toteuttamisen edellytyksenä on, että hankinnalle on olemassa **selkeästi määritelty tarve ja määräraha** hankinnan toteuttamiseen. Sonkajärven kunnan keskeiset roolit ja vastuut hankintatoimessa on esitetty alla olevassa taulukossa.

Taulukko 1. Hankintatoimen keskeiset roolit ja vastuut Sonkajärven kunnassa

Kunnanvaltuusto	Päätää hankintojen määrärahoista ja hankintaohjeesta
Kunnanhallitus	Päätää yhteishankintayksiköiden kanssa tehtävistä sopimuksista omalla toimialallaan
	Päätää kiinteän omaisuuden ostamisesta valtuuston antamia ohjeita noudattaen
	Päätää irtaimen omaisuuden hankkimisesta, ellei ratkaisuvalltaa ole siirretty muulle kunnan viranomaiselle

Lautakunnat	Päätää yhteishankintayksiköiden kanssa tehtävistä sopimuksista omalla toimialallaan
	Päättävät toimialaansa kuuluvan irtaimen omaisuuden ostamisesta siltä osin, kuin tehtävää ei ole annettu viranhaltijalle
	Lisäksi tekninen lautakunta päättää suunnittelusopimuksista, joiden hankinta-arvo on yli 15 000 euroa ja urakoista, joiden hankinta-arvo on yli 80 000 euroa
Kunnanjohtaja	Vastaa siitä, että hankinnoissa noudatetaan lakeja, ohjeita ja talousarviota
Kunnansihteeri	Vastaa hankintaohjeen toimeenpanosta
Toimielimen ja tulosalueen esimies	Päätää tavara- ja palveluhankinnoista, joiden arvo on enintään 10 000 euroa. Enintään 80 000 euron arvoisista (infra- ja rakennus) hankkeista ja niihin liittyvistä urakoista päättää kunnaninsinööri
	Kunnan rakennusmestari päättää tekniselle toimelle tarpeellisten laitteiden ja tavaroiden ostamisesta enintään 10 000 euroon saakka
Vastuualueiden/tulosyksiköiden esimiehet	Ratkaisevat asiat, jotka tulosalueen esimies on toimivaltansa nojalla hänen ratkaistavakseen siirtänyt

Roolit ja vastuut on määritetty kattavasti Sonkajärven kunnan hallintosäännöstä.

Hankintasuunnitelma

Kunnanvaltuusto hyväksyy vuosittain seuraavan vuoden talousarvion ja investointisuunnitelman. Investointisuunnitelmassa vahvistetaan talousarviovuoden investoinnit ja arvioidaan ei-sitovalla tasolla tulevien kahden seuraavan vuoden investointeja.

Talousarviokäsittelyn yhteydessä laaditaan hankintasuunnitelma. Jokainen toimielin/tulosyksikkö koostaa hankintasuunnitelmaan omat seuraavan vuoden merkittävät hankintansa, jotka pystyvät talousarviokäsittelyn yhteydessä yksilöimään. Hankintasuunnitelmaan kirjaamattomien hankintojen (pienet, ennakoimattomat) osalta toimielimet/tulosyksiköt sitoutuvat talousarviossa myönnettyihin määrärahoihin. Hankintasuunnitelmaan kootaan seuraavan vuoden merkittävimpien hankintojen lisäksi niiden aikataulutukset sekä vastuuhenkilö. Hankintasuunnitelma julkaistaan kunnan verkkosivuilla. Hankintasuunnitelman laatimisen jälkeen täsmentyvistä muista hankinnoista tiedotetaan erikseen.

Hankintasuunnitelmasta voidaan järjestää keskustelutilaisuus. Lisäksi merkittävistä investointiluontoisista hankkeista voidaan järjestää hankekohtainen keskustelutilaisuus hyvissä ajoin ennen hankinnan toteuttamista. Keskustelutilaisuudessa on mahdollisuus esittää kommentteja ja kysymyksiä hankintoihin liittyen. Keskustelutilaisuuksien järjestämisestä ovat vastuussa hankintoja suorittavat toimielimet/tulosalueet.

Hankintasuunnitelman laadinta, aktiivinen tiedottaminen, markkinavuoropuhelun lisääminen sekä hankintakriteereiden hyvä suunnittelu auttavat paikallisia yrityksiä osallistumaan tarjouskilpailuihin. Paikallisia yrityksiä kannustetaan myös osallistumaan erilaisiin koulutuksiin ja seuraamaan Hilmaa sekä kunnan kotisivuja tulevista kilpailutuksista.

Hankintalain soveltaminen

Julkisissa hankinnoissa noudatettavat periaatteet (hankintalaki 2-3 §)

Uusi hankintalaki (Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016) on astunut voimaan 1.1.2017.

Hankintalain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Lain mukaan hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankinnat on toteutettava tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Hankinnat on pyrittävä järjestämään siten, että pienet ja keskisuuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin. Hankintalaissa tarkoitetut kansalliset kynnysarvot alittavissa hankinnoissa on pyrittävä huomioimaan hankinnan kokoon ja laajuuteen nähden riittävä avoimuus ja syrjimättömyys.

Hankintayksikön on kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia ja muita toimittajia **tasapuolisesti ja syrjimättömästi** sekä toimittava **avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset** huomioon ottaen.

Jos tarjouskilpailussa ehdokkaana tai tarjoajana on hankintayksikön organisaatioon kuuluva yksikkö, hankintayksikön omistama yhteisö tai laitos taikka toinen hankintayksikkö, sitä on kohdeltava samalla tavoin kuin muita ehdokkaita ja tarjoajia.

Sonkajärven kunnassa noudatetaan hankintalain 2 §:n mukaisia hankintoihin liittyviä tavoitteita riippumatta siitä, sovelletaanko hankintaan muutoin hankintalakia vai ei.

Hankintayksiköt

Hankintalain soveltaminen edellyttää ensiksikin sitä, että hankinnan tekijä on jokin lain määrittelemistä hankintayksiköistä:

- 1) valtion, kuntien ja kuntayhtymien viranomaiset;
- 2) evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä niiden seurakunnat ja muut viranomaiset;
- 3) valtion liikelaitokset;
- 4) julkisoikeudelliset laitokset;
- 5) mikä tahansa hankinnan tekijä silloin, kun se on saanut hankinnan tekemistä varten tukea yli puolet hankinnan arvosta 1—4 kohdassa tarkoitetulta hankintayksiköltä.

Edellä 4 kohdassa julkisoikeudellisella laitoksella tarkoitetaan oikeushenkilöä, joka on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään sellaisia yleisen edun mukaisia tarpeita, joilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta ja:

- 1) jota rahoittaa pääasiallisesti 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettu hankintayksikkö;
- 2) jonka johto on 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitetun hankintayksikön valvonnan alainen; taikka
- 3) jonka hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettu hankintayksikkö nimeää yli puolet.

Kunta on hankintalain tarkoittama hankintayksikkö, jonka on lähtökohtaisesti kilpailutettava hankintansa ja käyttöoikeussopimuksensa siten kuin hankintalaissa säädetään.

Kynnysarvot

Toiseksi hankintalain soveltaminen edellyttää, että hankinta ylittää hankintojen **kansallisen tai EU-kynnysarvon**.

Kansalliset kynnysarvot ilman arvonlisäveroa laskettuna ovat:

Hankintakategoria	Euroa
Tavarahankinnoissa, palveluhankinnoissa ja suunnittelukilpailuissa, jollei jäljempänä toisin säädetä	60 000
Rakennusurakoissa	150 000
Hankintalain liitteen E 1—4 kohdassa tarkoitettuja sosiaali- ja terveystalouden palveluja koskevissa hankinnoissa	400 000
Hankintalain liitteen E 5—15 kohdassa tarkoitettuja muita erityisiä palveluja koskevissa hankinnoissa	300 000
Käyttöoikeussopimuksissa	500 000

Hankintalakia ei sovelleta hankintasopimuksiin tai käyttöoikeussopimuksiin, joiden ennakoitu arvo alittaa kansalliset kynnysarvot.

EU-kynnysarvot ilman arvonlisäveroa laskettuna ovat (1.1.2018):

Hankintakategoria	Euroa
Tavarahankinnat ja palveluhankinnat	221 000
Rakennusurakat	5 548 000
Suunnittelukilpailut	221 000

Euroopan komissio tarkistaa kynnysarvot asetuksella kahden vuoden välein.

Tässä ohjeessa ei käsitellä EU-kynnysarvon ylittäviä hankintoja. Nämä hankinnat toteutetaan pääsääntöisesti yhteishankintayksiköiden toimesta.

Hankintalaissa on lueteltu ne poikkeukset, joihin ei sovelleta hankintalakia, vaikka ilmoitetut kynnysarvot ylittyisivätkin. Keskeisimmät poikkeukset käsitellään tässä ohjeessa jäljempänä (hankinnat sidosyksiköltä, toiselta hankintayksiköltä ja yhteishankintayksiköltä). Lisäksi kilpailuttamisesta voidaan poiketa myös esimerkiksi siinä tapauksessa, että hankinta tehdään omana työnä tai hankinta varataan työkeskukselle. Näistä poikkeuksista löytyy lisätietoa hankintalaissa.

Erityisalojen hankintalain mukaiset kynnysarvot ilman arvonlisäveroa laskettuna ovat (1.1.2018)

Hankintakategoria	Euroa
Tavaroita ja palveluja koskevat hankinnat sekä suunnittelukilpailut	443 000
Rakennusurakoita koskevat hankinnat	5 548 000
Käyttöoikeussopimukset	5 548 000

Lakia ei sovelleta kynnysarvot alittaviin hankintoihin.

Euroopan komissio tarkistaa kynnysarvot asetuksella kahden vuoden välein erityisalojen hankintadirektiivin 17 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti

Hankinnan ennakoidun arvon laskeminen

Jotta tiedetään, ylittääkö hankinnan arvo kansallisen tai EU-kynnysarvon, on kyettävä arvioimaan hankinnan arvo. Hankinnan ennakoitua arvoa laskettaessa perusteena on käytettävä suurinta maksettavaa kokonaiskorvausta ilman arvonlisäveroa. Arvioinnin on perustuttava ilmoittamisajankohdan tai muun hankintamenettelyn alkamisajankohdan arvoon. Arvoa laskettaessa on otettava huomioon myös hankinnan mahdolliset vaihtoehtoiset toteuttamistavat ja hankintasopimukseen sisältyvät optio- ja pidennysehdot sekä ehdokkaille tai tarjoajille maksettavat palkkiot tai maksut.

Rakennusurakan ennakoitua arvoa laskettaessa on otettava huomioon urakan arvo sekä sellaisten urakan toteuttamisessa tarpeellisten tavaroiden ennakoitu kokonaisarvo, jotka hankintayksikkö antaa urakoitsijan käyttöön, jos ne ovat välttämättömiä rakennusurakan toteuttamiseksi.

Jos hankinta toteutetaan samanaikaisesti erillisinä osina, kaikkien osien ennakoitu arvo on otettava huomioon hankintasopimuksen ennakoitua kokonaisarvoa laskettaessa. Jos osien yhteenlaskettu arvo on vähintään kansallisen kynnysarvon tai EU-kynnysarvon suuruinen, jokaisen osan hankinnassa on noudatettava kyseisen kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevia säännöksiä.

Toistaiseksi tai määrittelemättömän ajan voimassa olevan sopimuksen arvo lasketaan kertomalla sopimuksen ennakoitu kuukausiarvo luvulla 48 (4 vuoden voimassaolo).

Hankintaa ei saa pilkkoa eriin tai laskea sen arvoa poikkeuksellisin menetelmin hankintalain säännösten soveltamisen välttämiseksi. Tavarahankintaa tai palveluhankintaa ei myöskään saa liittää rakennusurakkaan tai hankintoja muutoin yhdistellä keinotekoisesti hankintalain säännösten soveltamisen välttämiseksi.

Erityisalojen hankintalaki: Tavara- ja palveluhankintoihin sisältyviin osiin, joiden ennakoitu arvo on alle 80 000 euroa, sekä rakennusurakoihin sisältyviin osiin, joiden ennakoitu arvo on alle 1 miljoona euroa, ei sovelleta lakia, jos tällaisten osien yhteenlaskettu arvo on enintään 20 prosenttia kaikkien osien yhteisarvosta. Jos hankintayksikkö koostuu erillisistä toiminnallisista yksiköistä, on hankinnan arvoa laskettaessa otettava huomioon kaikkien yksittäisten toiminnallisten yksiköiden hankintojen ennakoitu kokonaisarvo, kun ne muodostavat yhden kokonaisuuden. Jos erillinen toiminnallinen yksikkö vastaa itsenäisesti hankinnoistaan tai tietyistä hankintojen ryhmistä, arvot voidaan ennakoida asianomaisen yksikön tasolla (erityisalojen hankintalaki 14 §).

Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä

Hankintalakia ei sovelleta hankintayksikön sidosyksiköltä tehtävään hankintaan. Sidosyksikkö on hankintayksiköstä muodollisesti erillinen ja päätöksenteon kannalta itsenäinen yksikkö, johon hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa samoin kuin omiin toimipaikkoihinsa. Lisäksi edellytyksenä on, että sidosyksikkö harjoittaa enintään viiden prosentin ja enintään 500 000 euron osuuden liiketoiminnastaan muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Sidosyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa. Katso tarkemmin Hankintalaki 15 §.

Hankinnat toiselta hankintayksiköltä

Hankintalakia ei sovelleta hankintayksiköiden väliseen hankintaan, jolla hankintayksiköt toteuttavat yhteistyössä ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi niiden vastuulla olevat yleisen edun mukaiset julkiset palvelut. Lisäksi edellytyksenä on, että enintään viisi prosenttia ja enintään 500 000 euron osuus yhteistyön piiriin kuuluvista palveluista tuotetaan muita kuin sopimuksen osapuolia varten. Katso tarkemmin Hankintalaki 16 §.

Hankinnat yhteishankintayksiköltä

Yhteishankintayksikkö on hankintayksikkö, joka hankkii omistajilleen tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita tai tekee näille em. tuotteita koskevia hankintasopimuksia tai puitejärjestelyjä. Hankintayksikön katsotaan täyttäneen tämän lain mukaiset veloitteensa, kun se hankkii tavaroita tai palveluja yhteishankintayksiköltä taikka hankkii tavaroita, palveluja taikka rakennusurakoita käyttäen yhteishankintayksikön tekemää hankintasopimusta, hankintalain 42 §:ssä tarkoitettua puitejärjestelyä taikka 49 §:ssä tarkoitettua dynaamista hankintajärjestelmää. Tällöin hankintayksikön ei itse tarvitse enää kilpailuttaa hankintaa hankintalain mukaisella menettelyllä.

Hankintayksikkö on kuitenkin vastuussa itse toteuttamistaan vaiheista käyttäessään yhteishankintayksikön tekemää hankintasopimusta, puitejärjestelyä taikka dynaamista hankintajärjestelmää.

Kansallisen kynnyksarvon ylittävät hankinnat

Markkinakartoitus

Ennen hankintamenettelyn aloittamista hankintayksikkö voi tehdä markkinakartoituksen hankinnan valmistelua varten ja antaa tietoa toimittajille tulevaa hankintaa koskevista suunnitelmistaan ja vaatimuksistaan.

Markkinavuoropuhelun/-kartoituksen perusteella valitaan soveltuva keino hankinnan kohteena olevan tarpeen täyttämiseen. Markkinakartoituksen avulla hankinnan tekijä lisää markkinatuntemustaan sekä saa tarkemman käsityksen markkinatarjonnasta ja kilpailutilanteesta. Markkinakartoituksella voidaan myös selvittää yritysten valmiuksia uusien ratkaisujen kehittämiseen ja innovatiivisiin palveluihin.

Markkinakartoituksessa hankintayksikkö voi käyttää riippumattomia asiantuntijoita, muita viranomaisia tai toimittajia. Näiden tahojen neuvoja voidaan käyttää apuna hankintamenettelyn suunnittelussa ja toteuttamisessa, mutta neuvon käyttäminen ei kuitenkaan saa johtaa kilpailun vääristymiseen eikä syrjimättömyyden ja avoimuuden periaatteiden vastaiseen menettelyyn. Jos ehdokas, tarjoaja tai tarjoajaan liittyvä yritys on osallistunut hankinnan valmisteluun, on hankintayksikön varmistettava, että tämä ei vääristä kilpailua.

Hankintamenettely

Kansallisen kynnyksarvon ylittäviä hankintoja suoritettaessa käytetään tapauskohtaista harkintaa menettelytavan valinnassa. Hankinnat on kuitenkin pääsääntöisesti kilpailutettava. Lisäksi hankintayksikön on kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia ja muita toimittajia tasapuolisesti ja syrjimättömästi sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen. Hankintayksikön on kuvattava käyttämänsä hankintamenettely hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Poikkeus hankinnan kilpailuttamiseen on suorahankinta, jonka edellytykset määritellään hankintalain 40-41 §:ssä. Suorahankinnan edellytyksiä käsitellään tarkemmin jäljempänä.

Hankintayksikkö voi halutessaan käyttää samankaltaisia menettelyjä (avoin, rajoitettu, neuvottelumenettely jne.) kuin hankintalain mukaisissa EU-kynnyksarvot ylittävissä hankinnoissa (hankintalaki 5 luku) tai mukauttaa niitä tarpeensa mukaan. **Olellaisinta hankintamenettelyn valinnassa on kuitenkin se, että se on tasapuolinen ja syrjimätön, ja että hankinta toteutetaan avoimesti.** Alla on kuvattu tyypillisimmät hankintamenettelyt sen mukaisesti, kun ne on toteutettava EU-kynnyksarvot ylittävissä hankinnoissa. Myös kansalliset kynnyksarvot ylittävissä hankinnoissa on hyvä noudattaa alla kuvattuja hankintamenettelyjä suhteellisuuden periaate huomioiden.

Avoin menettely

Kansallinen hankinta voidaan toteuttaa avoimen menettelyn kaltaisena, jolloin hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja asettaa saataville tarjouspyynnön, joiden perusteella halukkaat toimittajat voivat tehdä tarjouksen. Hankintayksikkö voi lisäksi lähettää tarjouspyyntöjä tunnetuille toimittajille ilmoituksen julkaisemisen jälkeen.

Rajoitettu menettely

Menettely voidaan toteuttaa myös rajoitetun menettelyn kaltaisesti. Rajoitetussa menettelyssä hankintayksikkö julkaisee ilmoituksen hankinnasta, johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Ainoastaan hankintayksikön valitsevat ehdokkaat voivat tehdä tarjouksen.

Hankintayksikkö voi myös ennalta rajata niiden ehdokkaiden määrää, joilta pyydetään tarjous. Ehdokkaiden vähimmäismäärä sekä tarvittaessa enimmäismäärä on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Ehdokkaat on valittava noudattamalla hankintailmoituksessa esitettyjä sovel-

tuvuuden vähimmäisvaatimuksia sekä arviointiperusteita. Menettelyyn ei saa ottaa ehdokkaita, jotka eivät ole toimittaneet osallistumishakemusta tai eivät täytä soveltuvuusvaatimuksia.

Ehdokkaita on kutsuttava menettelyyn hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä todellisen kilpailun varmistamiseksi. Ehdokkaita on kutsuttava vähintään viisi, ellei soveltuvia ehdokkaita ole vähemmän. Mikäli soveltuvia ehdokkaita on vähemmän, hankintayksikkö voi jatkaa menettelyä pyytämällä kaikki soveltuvuusvaatimukset täyttävät ehdokkaat esittämään tarjouksen.

Neuvottelumenettely

Neuvottelumenettelyssä hankintayksikkö julkaisee ilmoituksen hankinnasta, johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Hankintayksikkö neuvottelee hankintasopimuksen ehdoista valitsemiensa toimittajien kanssa.

Hankintayksikkö voi valita neuvottelumenettelyn hankinnassa:

- 1) jossa hankintayksikön tarpeita ei voida täyttää olemassa olevia ratkaisuja mukauttamatta;
- 2) johon kuuluu suunnittelua tai innovatiivisia ratkaisuja;
- 3) jonka luonteeseen liittyvistä erityisistä syistä johtuen ei voida tehdä hankintasopimusta ilman edeltäviä neuvotteluita; tai
- 4) jossa hankinnan kohteen kuvausta ei voida laatia riittävän tarkasti viittaamalla standardiin, eurooppalaiseen tekniseen arviointiin tai tekniseen eritelämään.

Hankintayksikkö voi valita neuvottelumenettelyn myös, jos avoimessa tai rajoitetussa ei ole saatu tarjouspyynnön mukaisia hyväksyttäviä tarjouksia. Uutta hankintailmoitusta ei tarvitse julkaista, jos neuvottelumenettelyyn otetaan mukaan kaikki ne tarjoajat, jotka täyttävät asetetut vähimmäisedellytykset ja jotka ovat edeltävässä menettelyssä tehneet tarjousmenettelyn muotovaatimusten mukaisen tarjouksen.

Neuvottelumenettelyssä hankintayksikkö voi ennalta rajata neuvotteluun kutsuttavien ehdokkaiden määrää. Kutsuttavien vähimmäismäärä sekä tarvittaessa enimmäismäärä on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Valinta on tehtävä noudattamalla hankintailmoituksessa esitettyjä soveltuvuuden vähimmäisvaatimuksia sekä arviointiperusteita. Menettelyyn ei saa ottaa ehdokkaita, jotka eivät ole toimittaneet osallistumishakemusta tai jotka eivät täytä asetettuja vaatimuksia.

Ehdokkaita on kutsuttava hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä todellisen kilpailun varmistamiseksi. **Ehdokkaita on kutsuttava vähintään kolme**, ellei soveltuvia ehdokkaita ole vähemmän. Mikäli soveltuvia ehdokkaita on vähemmän, hankintayksikkö voi jatkaa menettelyä pyytämällä kaikki soveltuvuusvaatimukset täyttävät ehdokkaat esittämään alustavan tarjouksen.

Mikäli valitset hankintamenettelyksi neuvottelumenettelyn, katso menettelyn tarkempi kuvaus hankintalain 35 §:stä.

Muut kilpailulliset hankintamenettelyt

Muu hankintalain kuvaama kilpailullinen hankintamenettely on esimerkiksi kilpailullinen neuvottelumenettely, jota voidaan käyttää, mikäli hankintaan kuuluu suunnittelua tai innovatiivisia ratkaisuja. Kilpailullisesta neuvottelumenettelystä säädetään tarkemmin hankintalain 36-37 §:ssä.

Innovaatiokumppanuus on hankintamenettely, jota voidaan käyttää, mikäli hankintayksikön tarvetta ei voida täyttää hankkimalla markkinoilla jo saatavilla olevia tavanomaisia tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita. Innovaatiokumppanuudesta säädetään tarkemmin hankintalain 38-39 §:ssä.

Lisäksi hankintalaissa on säädetty esimerkiksi sähköisestä huutokaupasta, dynaamisesta hankintajärjestelmästä ja suunnittelukilpailusta.

Suorahankinta

Suorahankintoja koskevia hankintalain 40-41 § on noudatettava myös kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa. Suorahankintojen edellytykset ovat siis tarkasti säädellyt myös näissä hankinnoissa.

Suorahankinta tulee kyseeseen vain poikkeustapauksissa. Suorahankinnassa hankintayksikkö neuvottelee valitsemiensa toimittajien kanssa hankintasopimuksen ehdoista julkaisematta etukäteen hankintailmoitusta.

Suorahankinta on mahdollinen, mikäli:

- 1) avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei ole saatu soveltuvia osallistumishakemuksia tai tarjouksia;
- 2) teknisestä tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä vain tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan;
- 3) tarkoituksena on ainutkertaisen taideteoksen tai taiteellisen esityksen luominen tai hankkiminen;
- 4) kysymyksessä on ennalta arvaamaton äärimmäinen kiire;
- 5) hankittava tavara valmistetaan vain tutkimusta yms. sellaista varten;
- 6) kysymyksessä on perushyödykemarkkinoilla noteerattu ja sieltä hankittava tavara;
- 7) tavarat hankitaan erityisen edullisesti liiketoimintansa lopettavalta toimittajalta tms.;
- 8) kysymyksessä on palveluhankinta, joka tehdään suunnittelukilpailun perusteella.

Lisäksi suorahankinta on mahdollinen, kun kysymyksessä on alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävä tavarahankintaa koskeva **lisätilaus**, jonka tarkoituksena on aikaisemman toimituksen tai laitteiston osittainen korvaaminen tai laajentaminen. Edellytyksenä on lisäksi se, että toimittajan vaihtaminen aiheuttaisi yhteensopimattomuutta tai suhteettoman suuria teknisiä vaikeuksia käytössä ja ylläpidossa. Tällaisten sopimusten ja uudistettavien sopimusten voimassaoloaika saa ainoastaan poikkeuksellisesti ylittää kolme vuotta.

Katso tarkemmin suorahankintojen perusteista hankintalaki 40-41 §.

Suorahankinnalla ei tarkoiteta tilauksia, joita hankintayksiköt tai niiden alaiset organisaatioon kuuluvat toimivaltaiset viranhaltijat ja työntekijät tekevät kilpailutettujen sopimusten puitteissa. Tilaukset ovat tällöin jo kilpailutettujen sopimusten täytäntöön panemista eivätkä itsenäisiä muutoksenhakukelpoisia päätöksiä.

Hankintailmoitus

Kansallisen kynnysarvon ylittävästä hankinnasta on julkaistava ilmoitus HILMA -palvelussa (www.hankintailmoitukset.fi). Hankintayksikkö voi julkaista hankintailmoituksen myös muussa tarkoituksenmukaisessa tiedotusvälineessä, mutta ilmoitusta ei saa julkaista muualla tai tarjouspyyntöä toimittaa suunnatusti tunnetuille toimittajille ennen kuin se on julkaistu Hilmassa.

Hankintailmoitukseen tulee sisällyttää kaikki hankintalain 102 §:ssä mainitut tiedot. Tämä onnistuu käytettäessä Hilma-palvelua ja vastattaessa kaikkiin hankintailmoituslomakkeessa esitettyihin kysymyksiin.

Hankintojen sisällön määrittelyssä on käytettävä yhteisestä hankintasanastosta (CPV) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2195/2002 vahvistettua viitenimikkeistöä. Hilman lomakepohja vaatii ilmoittajaa valitsemaan jonkun kohdan CPV-pääsanastosta (esimerkiksi 50000000-5 Korjaus- ja huoltopalvelut).

Jos hankintayksikkö valitsee ne ehdokkaat, jotka voivat antaa tarjouksia tai osallistua neuvotteluihin, ja asettaa tarjoajien tai ehdokkaiden arvioimiseksi soveltuvuusvaatimuksia, hankintailmoituksessa tulee ilmoittaa vaatimusten asettamisesta sekä siitä, mistä tarkemmat tiedot mahdollisista vaatimuksista ja niiden todentamiseksi vaadittavista asiakirjoista ovat saatavilla. Hankintailmoituksessa on myös ilmoitettava, rajoitetaanko ehdokkaiden määrää. Hankintailmoituksessa mainittuja tietoja voidaan täydentää muualta saatavissa olevilla tiedoilla, mistä on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Osa tiedoista voidaan siten antaa tarjouspyynnössä. Hankintailmoituksessa ilmoitetaan, hyväksytäänkö osatarjoukset.

Hankintayksikön on kuvattava käyttämänsä hankintamenettely hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Hankintamenettelyn kuvaus tulee esittää siten, että toimittajat pystyvät sen perusteella ennakoimaan käytetyn hankintamenettelyn luonnetta ja kulkua sekä tietävät oman roolinsa menettelyssä. Hilmailmoituslomakkeella kysytään noudatettavaa menettelyä. Jos hankintayksikkö ilmoittaa käyttävänsä jotain tiettyä hankintamenettelyä (rasti esim. avoin menettely -kohtaan), tulee hankinta toteuttaa hankintalaissa ko. menettelyä koskevia EU-säännöksiä noudattaen.

Hankintayksikkö voi ilmoittaa, että menettely sisältää neuvotteluvaiheen/-vaiheita. Tällöin hankintayksikkö voi neuvotella hankintasopimuksen ehdoista valitsemiensa toimittajien kanssa. Ehdokkaita on kutsuttava menettelyyn hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä todellisen kilpailun varmistamiseksi. Ehdokkaiden valinnassa käytettävät kriteerit ja neuvotteluun otettavien ehdokkaiden määrä ilmoitetaan etukäteen kuten rajoitetussa menettelyssä.

Tarjouspyyntö

Hankintayksikön on pyydettävä hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä toimittajia **määräaikaan** mennessä esittämään tarjouksensa. Tarjouspyyntö on tehtävä kirjallisesti ja laadittava siten, että sen perusteella voidaan antaa keskenään vertailukelpoisia tarjouksia.

Hankintayksikkö päättää itse hankittavan kokonaisuuden. Tarjouspyyntöasiakirjoihin on sisällytettävä kaikki hankinnan toteuttamisen kannalta tarpeelliset laatu koskevat tiedot, jotta kilpailuun osallistuvat voivat saada oikean käsityksen tilaajan tarpeista ja hankinnan yksityiskohdista. Muita kuin tarjouspyyntöasiakirjoissa esitetyjä vaatimuksia ei voida käyttää tarjousten vertailussa, vaikka myöhemmin havaittaisiin, että jonkun yrityksen esittämällä ehdoilla voitaisiin saavuttaa parempi lopputulos.

Tarjouspyynnössä on ilmoitettava:

- hankinnan kohde
- hankinnan kohteelle asetetut laatuvaatimukset
- viittaus julkaistuun hankintailmoitukseen
- määräaika tarjousten tekemiselle
- osoite, johon tarjoukset toimitetaan
- kieli, jolla tarjoukset on laadittava
- tarjousasiakirjojen esittämistä ja muotoa koskevat muut vaatimukset
- tarjoajille asetettavat soveltuvuusvaatimukset (taloudelliset/rahoitukselliset vaatimukset, tekninen soveltuvuus, ammatillinen pätevyys)
 - tarjoajien poissulkuperusteet
- kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteet ja niiden suhteellinen painotus, kohtuullinen vaihteluväli tai poikkeuksellisissa tapauksessa vertailuperusteiden tärkeysjärjestys;
- tarjousten voimassaoloaika
- keskeiset sopimusehdot
- muut olennaiset tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä ja tarjousten tekemisessä, kuten esimerkiksi mahdollisuus esittää lisäkysymyksiä tarjouspyynnöstä ja miten kysymyksiin vastataan

Tarjouspyyntöön voidaan liittää tekniset eritelvät, joissa kuvataan hankinnan kohteelle asetettavat tekniset vaatimukset. Niiden on annettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuun.

Samoja asioita on mahdollista ilmoittaa usein joko hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Jos tarjouspyyntö ja hankintailmoitus eroavat sisällöltään, noudatetaan hankintailmoituksen sisältöä.

Jos hankintamenettelyn aikana ilmenee tarve antaa lisätietoja tai täsmentää tarjouspyyntöä, tiedot on annettava kaikille ehdokkaille/tarjoajille samanaikaisesti ja samansisältöisinä. Annetut lisätiedot on dokumentoitava.

Hankintalaissa ei ole tarkemmin määritelty, minkä pituinen on kohtuullinen määräaika tarjousten tai osallistumishakemusten jättämiselle kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa. Hankintayksikön tulee aina asettaa määräaika hankinnan kokoon ja luonteeseen nähden riittävän pitkäksi. **Lähtökohtaisesti määräajan tulee olla vähintään 14 vuorokautta**, jotta se on kohtuullinen.

Tarjouspyynnössä on ilmoitettava aika, jonka tarjouksen tulee olla voimassa sen jättämisaikojen päättymisestä. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon tarjousten vertailun, päätöksenteon, pöytäkirjan valmistumisen sekä päätöksen tiedoksi antamisen vaatima aika.

Tarjous

Tarjoajan tulee tarjouksessaan osoittaa tarjoamansa tavaran, palvelun tai rakennusurakan olevan hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä esitettyjen vaatimusten mukainen. Hankintailmoitusta, tarjouspyyntöä tai tarjousmenettelyn ehtoja vastaamattomat tarjoukset on suljettava pois tarjouskilpailusta. Hankintayksikkö voi pyytää tarjoajaa tai ehdokasta määräajassa toimittamaan, lisäämään, selventämään tai täydentämään puutteellisia tai virheellisiä tietoja ja asiakirjoja. Täsmentämiselle on asetettava määräaika, johon mennessä täsmennykset tai selvennykset on toimitettava hankintayksikölle.

Täsmentämisen edellytyksenä on, että menettelyssä noudatetaan yleisiä hankintaperiaatteita (tasapuolisuus, syrjimättömyys, suhteellisuus ja avoimuus). Sallittua on esimerkiksi pyytää tarjoajaa korjaamaan tarjouksessa oleva muotovirhe, kuten puuttuva allekirjoitus taikka täydentämään puuttuva tarjouksen voimassaoloa koskeva tieto. Sallittua on lisäksi pyytää tarjoajaa täsmentämään hinnoittelua koskeva virhe, kuten väärä valuutta taikka hinnoitteluyksikkö taikka ilmeinen hinnan suuruusluokkaa koskeva virhe kuten pilkkuvirhe. Hankintayksikkö ei voi sen sijaan pyytää täydentämään jotakin olennaista hintatietoa tai antamaan puuttuvaa selvitystä jostakin tarjousvertailuun olennaisesti vaikuttavasta seikasta. Esimerkiksi puuttuvaa hinta/laatutietoa tai puuttuvia liitteitä ei saa korjata/täydentää.

Hankintayksiköllä on lisäselvitysten pyytämisessä harkintavalta; hankintayksiköllä ei ole velvollisuutta antaa täsmentää tarjousta. Hankintayksiköllä on sen sijaan oikeus olla hylkäämättä tarjousta pienten puutteiden takia. Kaikkia tarjoajia on kohdeltava tasapuolisesti (mikäli antaa yhden täydentää, pitää antaa myös toisen, mikäli kysymys on samantasoisesta asiasta).

Mikäli kysymys on siitä, että hankintayksikön vastuulla olevan asiakirjan puutteet tai epäselvyydet johtavat tarjousten täsmennys- ja korjaustarpeisiin, on hankintayksikön tehtävä korjaus asiakirjoihinsa ja annettava kaikille tarjoajille oikeus korjata. Olennaisista muutoksista pitää tehdä hankinnan korjausilmoitus.

Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkeminen

Hankintayksikkö voi asettaa vaatimuksia tarjoajan soveltuvuudelle. Soveltuvuutta koskevien vaatimusten tulee olla oikeassa suhteessa hankinnan kohteeseen ja hankintayksikön tulee ilmoittaa käyttämänsä vaatimukset hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Ehdokas tai tarjoaja, joka ei vastaa asetettuja soveltuvuusvaatimuksia, on suljettava pois tarjouskilpailusta. Ehdokailta voidaan vaatia vakuutus siitä, että ne täyttävät asetetut soveltuvuusvaatimukset. Vakuutuksessa annettujen tietojen paikkansapitävyys tulee tarkistaa tarjouskilpailun voittajan osalta ennen hankintasopimuksen allekirjoittamista.

Soveltuvuusvaatimusten tarkoituksena on varmistaa, että tarjoajalla on oikeus harjoittaa ammattitoimintaa, riittävät taloudelliset ja rahoitukselliset voimavarat sekä tekniset ja ammatilliset valmiudet hankinnan toteuttamiseen. Tarjoajalle asetettavia vaatimuksia voivat olla esimerkiksi taloudellista ja rahoituksellista asemaa koskevat vaatimukset (vähimmäisliikevaihto, luottoluokitustaso tms.) tai teknistä suorituskäkyä tai ammatillista pätevyyttä koskevat vaatimukset (esimerkiksi referenssi-vaatimukset). Tarjoaja joko täyttää soveltuvuusvaatimukset tai sitten ei. Soveltuvuusvaatimuksia ei pisteytetä, vaan arviointi on kategorinen kyllä/ei.

Mahdollisten soveltuvuusvaatimusten lisäksi Sonkajärven kunnan kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa noudatetaan hankintalain 80 §:n mukaisia pakollisia poissulkemisperusteita. Pakolliset poissulkuperusteet liittyvät siihen, että ehdokas tai tarjoaja on saanut lainvoimaisen tuomion hankintalain 80 §:ssä mainituista rikoksista. Pakollisten poissulkemisperusteiden käyttämisestä on mainittava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Lisäksi Sonkajärven kunnan hankinnoissa voidaan soveltaa hankintalain mukaisia harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita (81 §). Jos näin halutaan tehdä, on käytettävät harkinnanvaraiset poissulkuperusteet mainittava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (22.12.2006/1233; jäljempänä tilaajavastuulaki)

Ehdokas tai tarjoaja voidaan sulkea pois kilpailusta myös tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) eli **tilaajavastuulain** mukaisin perustein. Lailla pyritään torjumaan niin sanottuja harmaita markkinoita. Kilpailusta sulkeminen voi tapahtua tilaajavastuulaissa mainituin perustein, jos asiasta on mainittu tarjouspyyntöasiakirjoissa.

Tilaajavastuulain mukaan tilaajat, kuten hankintayksiköt, ovat velvolliset vaatimaan tarjouskilpailun voittaneelta yritykseltä kilpailun ehdoista riippumatta viimeistään ennen sopimuksen allekirjoittamista tilaajavastuulaissa mainitut tiedot yhteiskunnallisten velvoitteiden täyttämistä, kuten verojen maksamisesta ja sosiaaliturvamaksujen suorittamisesta. Vastaavasti tilaaja on velvollinen selvittämään, mitä työehtosopimusta sopimuksen tarkoittaman työn toteuttamisessa sovelletaan. Tilaajavastuulain velvoitteet limittyvät osittain hankintalain 81 §:n tarkoittamien harkinnanvaraisten kilpailusta pois sulkemista koskevien periaatteiden kanssa. Tilaajavastuulaki ei sovelleta, mikäli vuokratun työntekijän tai työntekijöiden työskentely kestää yhteensä enintään 10 työpäivää tai alihankintasopimuksen vastikkeen arvo ilman arvonlisäveroa on alle 9 000 euroa.

Tarjousten avaaminen ja täydennyttäminen

Vastaanottajan on kirjattava postitse saapuneet tarjoukset ja merkittävä tarjoukseen saapumisaika. Sähköpostitse toimitettavia tarjouksia ei saa ohjata toimittamaan henkilökohtaiseen sähköpostiosoitteeseen. Myöhästyneet tarjoukset on aina hylättävä.

Tarjoukset on avattava niin pian kuin mahdollista tarjousajan päätyttyä tarjousten avaustilaisuudessa, johon osallistuu vähintään kaksi henkilöä. Avaamisesta on tehtävä pöytäkirja, johon merkitään asian, ajan, paikan, läsnä olevien henkilöiden ja tarjousten jättöajan lisäksi saapuneet tarjoukset, niiden saapumisaika ja muut asiat, jotka ovat tarpeen hankintaa käsiteltäessä. Pöytäkirjan allekirjoittavat läsnä olevat henkilöt.

Saapuneet tarjoukset eivät ole vielä julkisia. Ne tulevat salassa pidettävää tietoa lukuun ottamatta julkisiksi, kun sopimus asiassa on tehty. (Ks. tarkemmin julkisuuslaki 6 § 3 kohta). Huomioi kuitenkin asianosaisen oikeus tiedonsaantiin: Hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee (asianosainen), on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Näin ollen asianosaisella voi olla oikeus saada tietoa tarjouksista. Julkisuuslain 7 § 1 momentin 6 kohdan mukaan julkisessa hankinnassa asianosaisella ei kuitenkaan ole oikeutta toisen ehdokkaan tai tarjoajan liikesalaisuutta koskeviin tietoihin. Tieto tarjousten vertailussa käytetystä kokonaishinnasta on kuitenkin aina annettava.

Tarjousten ja tarjoajien tarkistaminen

Ennen tarjouksen valintaa hankintayksikön on tarkistettava, että:

- tarjoajaa ei ole suljettava pois tarjouskilpailusta pakollisten tai harkinnanvaraisten poissulkuperusteiden vuoksi
- tarjoaja täyttää asetetut soveltuvuusvaatimukset
- tarjous on hankintailmoituksessa ja hankinta-asiakirjoissa asetettujen vaatimusten, ehtojen ja perusteiden mukainen.

Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta

Niiden tarjoajien, jotka:

- 1) täyttävät asetetut soveltuvuusvaatimukset,
 - 2) joita ei koske mitään pakollinen tai harkinnanvarainen poissulkuperuste ja
 - 3) joiden tekemä tarjous on tarjouspyynnön mukainen,
- tekemiä tarjouksia vertaillaan keskenään kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteella.

Tarjouksista on valittava kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous. **Kokonaistaloudellisesti edullisin on tarjous, joka on hankintayksikön kannalta hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras.**

Hankintayksikkö voi asettaa hinta-laatusuhteen vertailuperusteita, jotka liittyvät laadullisiin, yhteiskunnallisiin, ympäristö- tai sosiaalisiin näkökohtiin tai innovatiivisiin ominaisuuksiin. Laatuun liittyviä perusteita voivat olla tekniset ansiot, esteettiset ja toiminnalliset ominaisuudet, esteettömyys, kaikkien käyttäjien vaatimukset täyttävä suunnittelu, käyttökustannukset, kustannustehokkuus, myynnin jälkeinen palvelu ja tekninen tuki, huolto ja toimituspäivä tai toimitus- tai toteutusaika sekä muut toimitusehdot. Hankintayksikkö voi ottaa huomioon myös hankintasopimuksen toteutukseen osoitetun henkilöstön pätevyyden ja kokemuksen sekä henkilöstön organisoinnin, jos osoitetun henkilöstön laadulla voi olla merkittävä vaikutus hankintasopimuksen toteuttamisessa. Vertailuperuste voi koskea mitä tahansa hankinnan elinkaaren vaihetta.

Hankinnan kohdetta tai vertailuperustetta kuvaavassa määritelmässä ei saa mainita tiettyä valmistajaa tai tiettyä alkuperää olevia tavaroita, eikä siinä myöskään saa viitata tavaramerkkiin, patenttiin, tuotetyyppiin, alkuperään, erityiseen menetelmään, joka on ominainen tietyn tarjoajan tavaroille, palveluille tai tuotantoon siten, että viittaus suosii tai syrjii tiettyjä tarjoajia tai tavaroita. Tällainen viittaus on poikkeuksellisesti sallittu vain, jos hankintasopimuksen kohdetta ei ole mahdollista riittävän täsmällisesti ja selvästi kuvata muutoin. Viittaukseen on tällöin liitettävä ilmaisu "tai vastaava".

Hankintayksikkö voi esittää hinta-laatusuhteen kustannustekijät myös kiinteään hinnan tai kustannusten muodossa, jolloin tarjoajat kilpailevat ainoastaan laatuun liittyvillä perusteilla.

Vertailuperusteiden on liityttävä hankinnan kohteeseen, ne eivät saa antaa hankintayksikölle rajoittamatonta valinnanvapautta ja niiden on oltava syrjimättömiä ja varmistettava todellisen kilpailun mahdollisuus. Hankintayksikön on asetettava vertailuperusteet siten, että tarjoaja pystyy todentamaan niihin perustuvat tiedot tarjousten vertailua varten.

Hankintayksikön on ilmoitettava käyttämänsä kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste tai hinta-laatusuhteen mukaiset vertailuperusteet hankintailmoituksessa, tarjouspyynnössä tai neuvottelukutsussa. Mikäli mahdollista, hankintayksikön on myös yksilöitävä vertailuperusteiden suhteellinen painotus. Painotus voidaan ilmaista myös ilmoittamalla kohtuullinen vaihteluväli. Jos vertailuperusteiden suhteellista painotusta ei voida määrittellä, vertailuperusteet on ilmoitettava alenevassa tärkeysjärjestyksessä.

Tarjouksia vertailtaessa on yleensä syytä tehdä vertailutaulukko, jotta eri arviointiperusteiden pisteytys muistetaan tehdä jokaisen tarjoajan kohdalta kaikkien tarjouspyynnössä mainittujen vertailukriteerien osalta. Ver-

tailutaulukon pohja voidaan esittää jo tarjouspyynnössä. **Käytettävät painoarvot ja pisteytysmenetelmät vaativat usein testaamista ennen tarjouspyynnön julkaisemista.**

Sosiaali- ja terveystalouden hankintoja sekä käyttöoikeussopimuksia koskevat menettelytavat kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen määrittämiseksi löytyvät hankintalain 12 ja 13 luvuista,

Hankintamenettelyn keskeyttäminen

Hankinta voidaan keskeyttää vain todellisesta ja perustellusta syystä. Hankinnan keskeyttämisestä tulee tehdä perusteltu päätös.

Hankintamenettely voidaan keskeyttää missä vaiheessa tahansa ennen hankintasopimuksen tekemistä. Keskeyttämisestä päättää se, jolla on toimivalta päättää kyseisestä hankinnasta.

Jos hankinta päätetään keskeyttää, annetut tarjoukset pidetään salassa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 17 kohdan perusteella siihen saakka, kunnes hankintayksikkö on tehnyt ratkaisunsa keskeyttämisen jälkeisessä hankintamenettelyssä tai päättänyt luopua hankinnasta.

Hankintapäätös

Hankintayksikön on tehtävä ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavista ratkaisuista sekä tarjousmenettelyn ratkaisusta kirjallinen päätös, joka on perusteltava.

Päätöksestä tai siihen liittyvistä asiakirjoista on käytävä ilmi ratkaisuun olennaisesti vaikuttaneet seikat, joita ovat ainakin ehdokkaan, tarjoajan tai tarjouksen hylkäämisen perusteet sekä keskeiset perusteet, joilla hyväksytyjen tarjousten vertailu on tehty.

Hankintapäätöksen tulee sisältää olennaiset tiedot tarjouskilpailun ratkaisemisesta kuten voittaneen tarjoajan nimi sekä tiedot vertailuperusteiden soveltamisesta. Päätöksessä tulee esittää tarjousvertailua koskevat perustelut sillä tarkkuudella, että tarjoajalle käy ilmi oman tarjouksensa sijoittuminen suhteessa muihin. Vertailuperusteiden soveltamisesta saatu pistemäärä tulee perustella ja vertailusta tulee ilmetä, miten kutakin tarjousta on arvioitu kunkin vertailuperusteen osalta. Keskeisimpien perusteiden esittäminen riittää, eikä perustelujen tarvitse olla tarkasti yksilöityjä.

Hankintayksikön ei tarvitse tehdä tässä tarkoitettu päätöstä 41 §:ssä tarkoitettua lisätilauksesta tai 153 §:ssä tarkoitettua hankinnan väliaikaisesta järjestämisestä.

Puitejärjestelyyn perustuvasta hankinnasta ei tarvitse tehdä hankintapäätöstä, mikäli hankinta tehdään puitejärjestelyssä vahvistettujen ehtojen mukaisesti ilman kilpailuttamista.

Hankintakertomus

Kansallisen kynnysarvon ylittävistä liitteen E palveluhankinnan hankintasopimuksesta on laadittava hankintakertomus. Kertomusta ei tarvitse laatia niiltä osin, kun tiedot ilmenevät hankintapäätöksestä. Hankintakertomuksen sisältö määritellään hankintalain 124 §:ssä.

Valitusosoitus ja oikaisuohje

Hankintayksikön on liitettävä tekemäänsä hankintapäätökseen valitusosoitus, jossa selostetaan, miten asia on mahdollista saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi, hankintayksikön yhteystieto sekä ohjeet oikaisukeinon käyttämisestä (oikaisuohje), joissa selostetaan, miten ehdokas tai tarjoaja voi saattaa asian uudelleen käsiteltäväksi.

Hankintayksikön tekemä päätös perusteluineen sekä valitusosoitus ja oikaisuohje on annettava tiedoksi kirjallisesti niille, joita asia koskee.

Hankintasopimuksen tekeminen

Hankintapäätöksen tekemisen jälkeen hankintayksikön on tehtävä hankintasopimus. Hankintasopimus syntyy erillisen kirjallisen sopimuksen tekemisellä.

Kansallisen kynnysarvon ylittävässä liitteen E palveluhankinnassa tai käyttöoikeussopimuksessa voidaan tehdä sopimus aikaisintaan 14 päivän kuluttua siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tai hänen katsotaan saaneen päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksi (odotusaika).

Hankintasopimusta tai puitejärjestelyä ei saa kansalliset kynnysarvot ylittävissä liitteen E mukaisissa palveluhankinnoissa taikka käyttöoikeussopimuksissa olennaisesti muuttaa sopimuskauden aikana ilman hankintalain mukaista uutta hankintamenettelyä. Olennaisia muutoksia on kuvattu hankintalain 136 §:ssä. Käytännössä sopimuskauden aikaisiin muutoksiin kannattaa varautua sopimukseen sisällytettävien muutosehdoin ja option.

Hankintaoikaisun tekeminen

Hankintayksikkö voi itse poistaa virheellisen päätöksensä tai peruuttaa muun hankintamenettelyssä tehdyn ratkaisun, jolla on oikeudellisia vaikutuksia ehdokkaiden tai tarjoajien asemaan, ja ratkaista asian uudelleen (hankintaoikaisu), jos päätös tai muu hankintamenettelyssä tehty ratkaisu perustuu lain soveltamisessa tapahtuneeseen virheeseen tai jos asiaan on tullut sellaista uutta tietoa, joka voi vaikuttaa päätökseen, ratkaisuun tai hankintasopimuksen tekemisen edellytyksiin. Hankintaoikaisun tekeminen ei edellytä asianosaisen suostumusta.

Hankintaoikaisua voidaan käyttää myös tilanteessa, jossa hankintapäätöksen tekemisen jälkeen sopimusneuvottelut valitun tarjoajan kanssa kariutuvat tai kyseinen tarjoaja ei kykene toteuttamaan hankintaa. Osapuolia sitova voimassa oleva sopimus estää hankintayksikköä jo sopimusoikeudellisesti muuttamasta yksipuolisesti sopimuksen tekemiseen johtanutta ratkaisuaan. Jos osapuolet kuitenkin irtautuvat tehdystä sopimuksesta sopimusehtojen mukaisesti ja hankintaoikaisulle varattu määräaika on tämän jälkeen edelleen voimassa, voi hankintayksikkö käyttää edelleen hankintaoikaisua.

Hankintaoikaisun vireilletulo

Hankintayksikkö voi ottaa hankintaoikaisun käsiteltäväkseen omasta aloitteestaan tai asianosaisen vaatimuksesta. Hankintayksikön on ilmoitettava hankintaoikaisun vireilletulosta välittömästi niille, joita asia koskee.

Asianosaisen on esitettävä vaatimus 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta. Hankintayksikkö voi itse ottaa hankintapäätöksen tai ratkaisun korjattavakseen 90 päivän kuluessa siitä, kun hankintaoikaisun kohteena oleva päätös tai ratkaisu on tehty.

Muutoksenhaku markkinaoikeuteen ei estä hankintaoikaisun tekemistä tai hankintaoikaisun käsittelyä.

Hankintaoikaisu voi koskea myös lainvoimaiseksi tullutta hankintayksikön päätöstä, jos asiaa ei ole saatettu markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

Hankintaoikaisun vireilletulo ja käsittely eivät vaikuta siihen määräaikaan, jonka kuluessa asianosaisella on hankintalain nojalla oikeus hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen.

Hankintaoikaisua sovelletaan myös sellaiseen hankintayksikön päätökseen tai muun hankintamenettelyssä tehdyn ratkaisun korjaamiseen, johon ei muutoin sovelleta hankintalakia (esimerkiksi pienhankinnat). Tällaisen hankintaoikaisun johdosta tehtävään päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta markkinaoikeudelta.

Hankintasopimuksen irtisanominen erityistilanteissa

Sen lisäksi, mitä hankintasopimuksessa on sovittu, hankintayksikkö voi irtisanoa hankintasopimuksen päättymään välittömästi, jos:

- 1) sopimukseen on tehty olennainen muutos, jolla otetaan käyttöön ehtoja, jotka, jos ne olisivat alun perin kuuluneet hankintamenettelyyn, olisivat mahdollistaneet muiden kuin alun perin valittujen ehdokkaiden osallistumisen menettelyyn tai muun kuin alun perin hyväksytyyn tarjouksen hyväksymisen tai jotka olisivat tuoneet hankintamenettelyyn lisää osallistujia;
- 2) toimittajaa on koskenut jokin hankintalain 80 §:ssä säädetyistä pakollisista poissulkemisperusteista sopimuksen tekohetkellä; tai
- 3) sopimusta ei olisi voinut tehdä toimittajan kanssa, koska Euroopan unionin tuomioistuin on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 258 artiklan mukaisessa menettelyssä todennut hankintayksikön rikkoneen vakavasti Euroopan unionin perussopimusten ja hankintadirektiivin mukaisia velvoitteita.

Hankinta-asiakirjojen julkisuus

Hankintayksikön asiakirjojen julkisuuteen ja asiakirjoista perittäviin maksuihin sekä asianosaisen tiedonsaanti-oikeuteen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki).

Julkisuuslain mukaan tarjouspyyntö tulee julkiseksi, kun se on allekirjoitettu (julkisuuslaki 6 § 1 mom. 2 kohta). Hankintaa ja urakkaa samoin kuin muuta tarjousten perusteella ratkaistavaa oikeustointia koskeva tarjouksen täydennyspyyntö ja tarjousasian käsittelyä varten laaditut selvitykset ja muut asiakirjat tulevat julkiseksi, kun sopimus asiassa on tehty (julkisuuslaki 6 § 1 mom. 3 kohta). Julkista hankintaa koskevat osallistumishakemukset, tarjoukset sekä muut hankintaa koskevat asiakirjat tulevat julkisiksi vasta, kun sopimus asiassa on tehty (julkisuuslaki 7 § 2 mom.).

Tarjousten osalta on huomattava, että hankintamenettelyssä asianosaisena olevalla tulee kuitenkin olla oikeus saada tietoa tarjousasiakirjoista esimerkiksi muutoksenhakua varten jo ennen näiden tuloa yleisesti julkiseksi (11 §). Asianosaisella ei ole silloinkaan oikeutta saada tietoa toisen tarjoajan liikesalaisuudesta. Tieto tarjousten vertailussa käytetystä kokonaishinnasta on kuitenkin aina annettava.

Ehdokkaita on tarkoituksenmukaista pyytää esittämään tarjouksissa ja/tai osallistumishakemuksissa annettavat liikesalaisuuden piiriin luettavat tiedot tarjousasiakirjan liitteissä. Hankintayksikkö arvioi asiakirjojen salassapidon kuitenkin itsenäisesti ja viranomaisen julkisuudesta annetun lain mukaisesti. Tarjoajan käsitys liike- ja ammattisalaisuuden olemassaolosta ei voi olla ainoa peruste asiakirjojen salassapidolle.

Hankintayksikön päätökseen, jolla on ratkaistu tiedon saantia asiakirjasta koskeva asia, saa hakea muutosta siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 33 §:ssä säädetään.

Sosiaali- ja terveyspalvelut ja muut erityiset palvelut

Sosiaali- ja terveyspalveluista ja muista liitteen E erityisistä palveluista on säädetty erikseen hankintalain 12 luvussa. Liitteen E mukaisia hankintoja koskee vain yksi kynnysarvo, jonka ylittyessä noudatetaan hankintalain 12 luvun säännöksiä. Liitteen E mukaisissa hankinnoissa ei siten koskaan tarvitse soveltaa EU-hankintoja koskevaa hankintalain II osan sääntelyä.

Menettely etenee pääosin samalla tavalla kuin kansallisen kynnysarvon ylittävissä tavara- ja palveluhankinnoissa. Hankintalain 12 luvussa on kuitenkin joitakin palveluiden erityispiirteitä huomioitu erikseen. Liitteen E palveluille on Hilma-palvelussa oma lomakepohja.

Käyttäjien tarpeiden huomioiminen

Hankintayksikön on hankintalain 12 luvun mukaisissa hankinnoissa otettava huomioon kyseistä palvelua koskeva lainsäädäntö. Sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnassa palvelun käyttäjien yksilöllisten ja pitkäaikaisten sekä toistuvien hoito- tai sosiaalipalvelujen turvaamiseksi hankintayksikön on otettava huomioon käyttäjien erityistarpeet ja kuuleminen siten kuin muualla hankintalaissa säädetään.

Lisäksi hankinnassa on pyrittävä ottamaan huomioon palvelujen laatuun, jatkuvuuteen, esteettömyyteen, kohtuuhintaisuuteen, saatavuuteen ja kattavuuteen, eri käyttäjäryhmien erityistarpeisiin, käyttäjien osallistumiseen ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen sekä innovointiin liittyvät tekijät.

Pitkäkestoisia hoito- ja asiakassuhteita koskevan sosiaali- ja terveyspalvelun hankinnassa hankintayksikön on pyrittävä määrittämään sopimusten kesto ja muut ehdot siten, että sopimuksista ei muodostu kohtuuttomia tai epätarkoituksenmukaisia seurauksia palvelun käyttäjille.

Suorahankintaperusteet erityispalveluissa

Suorahankinnat on sosiaali- ja terveyspalveluissa ja muissa erityispalveluissa sallittu tavanomaisien tilanteiden (hankintalaki 40–41 §) lisäksi erityistilanteissa hankintalain 110 §:n mukaisesti.

Hankintayksikkö voi tehdä yksittäisissä tapauksissa suorahankinnan, jos tarjouskilpailun järjestäminen tai palvelun tarjoajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi.

Suorahankinnoista voidaan julkaista suorahankintailmoitus (hankintalaki 131 §). Suorahankintailmoituksen julkaiseminen on suositeltavaa kynnysarvon ylittävissä liitteen E palveluhankinnoissa, koska se katkaisee muutoksenhakuajan 14 vuorokauden päähän ilmoituksen julkaisemisesta.

Tarjoajan poissulkeminen

Hankintalain 12 luvun mukaisissa palveluhankinnoissa hankintayksikön tulee soveltaa 80 §:ssä säädettyjä pakollisia poissulkuperusteita ja se voi soveltaa 81 §:ssä säädettyjä vapaaehtoisia poissulkemisperusteita. Ehdokkaiden ja tarjoajien korjaaviin toimenpiteisiin ja soveltuvuutta koskevien vaatimusten asettamiseen voidaan soveltaa, mitä hankintalain 82–86 §:ssä säädetään.

Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta

Jos hankintayksikkö käyttää kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvinta hintaa, sen on esitettävä tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa.

Hankintamenettelyä koskeva kertomus

Kansallisen kynnysarvon ylittävästä liitteen E palveluhankinnan hankintamenettelystä on laadittava kertomus. Kertomusta ei ole tarpeen laatia niiltä osin kuin vastaavat tiedot ilmenevät hankintaa koskevasta päätöksestä, jälki-ilmoituksesta tai muista hankinta-asiakirjoista. Kertomuksen sisällöstä on säädetty hankintalain 124 §:ssä.

Odotusaika

Kansallisen kynnysarvon ylittävissä liitteen E palveluhankinnoissa hankintasopimus voidaan pääsääntöisesti tehdä aikaisintaan 14 vuorokauden kuluttua hankintapäätöksen tiedoksiannosta (odotusaika). Poikkeukset odotusajan noudattamisesta on säädetty hankintalain 130 §:ssä.

Oikeussuojakeinot

Valitus markkinaoikeuteen

Hankintapäätöksestä tai muusta hankintayksikön tekemästä ratkaisusta, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan, voi valittaa markkinaoikeuteen. Puitejärjestelyyn perustuvasta hankinnasta voi valittaa vain, jos markkinaoikeus myöntää valitusluvan.

Valitus on tehtävä pääsääntöisesti kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja sai tiedon päätöksestä valitusosoituksineen (ks. tarkemmin hankintalaki 147 §).

Muutosta hakevan on ilmoitettava kirjallisesti hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuteen. Valituksen tultua vireille markkinaoikeus voi kieltää, keskeyttää tai sallia hankintapäätöksen täytäntöönpanon taikka määrätä hankintamenettelyn muutoin keskeytettäväksi väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi.

Kuntalain tai hallintolainkäyttölain mukainen muutoksenhaku

Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluviin asioihin ei voi hakea muutosta kuntalain eikä hallintolainkäyttölain perusteella. Jos valittaja kuitenkin vetoaa julkista hankintaa koskien muun lain kuin hankintalain vastaisuuteen, voi hankinnassa tehtyyn päätökseen hakea muutosta kuntalain ja hallintolainkäyttölain nojalla. Tällainen tilanne on kysymyksessä esimerkiksi silloin, kun valittaja vetoaa kunnallisvalituksella kuntalain 97 §:ssä säädettyyn esteellisyyteen tai sosiaalihuoltolain 33 §:ssä säädettyyn sosiaalihuollon saatavuuteen ja saavutettavuuteen julkisessa hankinnassa.

Kansallisen kynnyksarvon alittavat hankinnat eli pienhankinnat

Pienhankinnan määritelmä

Pienhankinta on hankinta, jonka arvioitu kokonaisarvo ei ylitä hankintalain mukaisia kansallisia kynnyksarvoja.

Kansalliset kynnyksarvot ilman arvonlisäveroa laskettuna ovat:

Hankintakategoria	Euroa
Tavarahankinnoissa, palveluhankinnoissa ja suunnittelukilpailuissa, jollei jäljempänä toisin säädetä	60 000
Rakennusurakoissa	150 000
Hankintalain liitteen E 1—4 kohdassa tarkoitettuja sosiaali- ja terveyspalveluja koskevilla hankinnoissa	400 000
Hankintalain liitteen E 5—15 kohdassa tarkoitettuja muita erityisiä palveluja koskevilla hankinnoissa	300 000
Käyttöoikeussopimuksissa	500 000

Kansallisen kynnyksarvon alittaviin hankintoihin ei sovelleta hankintalakia.

Hankinnan arvioitu kokonaisarvo tarkoittaa suurinta hankinnasta mahdollisesti maksettavaa kokonaiskorvausta ilman arvonlisäveroa hankintamenettelyn alkamisajankohtana. Hankinnan arvioitun kokonaisarvon määrittämisestä on kerrottu enemmän aikaisempana tässä ohjeessa.

Pienhankinnoissa noudatettavat periaatteet

Pienhankinnan perusedellytykset ovat, että hankintayksikössä on tavaran tai palvelun tarve ja että hankintaan on olemassa määräraha. Pienhankinnat toteutetaan taloudellisesti, tehokkaasti ja laadukkaasti. Pienhankintoja tehtäessä noudatetaan syrjimättömyyden, tasapuolisuuden, avoimuuden sekä suhteellisuuden periaatteita. Myös pienhankinnoissa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan olemassa oleva kilpailutilanne ja huomioidaan markkinoiden toimivuus.

Pienhankinnoissa noudatetaan hankintalain henkeä.

Pienhankintojen hankintamenettelyt

Lähtökohtaisesti pienhankinnat kilpailutetaan. Mikäli hankinnan kohteesta on voimassa oleva puitesopimus, tehdään hankinta ensisijaisesti puitesopimuksen kautta.

Pienhankintojen kilpailullinen hankintamenettely on vapaasti valittavissa, mutta se voi olla esimerkiksi hankintalain mukainen avoin, rajoitettu tai neuvottelumenettely tai jokin niiden sovellus. Olennaista on, että hankinta toteutetaan noudattaen **syrjimättömyyden, tasapuolisuuden, avoimuuden ja suhteellisuuden periaatteita.** Lähtökohtaisesti kaikilla halukkailla on oltava mahdollisuus osallistua tarjouskilpailuun.

Ennen tarjouskilpailua voidaan käydä markkinavuoropuhelua.

Suorahankinta on mahdollinen tietyin edellytyksin.

Puitejärjestelyt

Puitejärjestelyillä voidaan hankkia tuotteita ja palveluita ilman omaa julkista kilpailutusta. Puitejärjestely on valmiiksi kilpailutettu sopimuskokonaisuus, joka tehdään yhden tai useamman toimittajan sekä hankintayksikön välille. Puitejärjestelyssä sovitaan yleiset hankintasopimuksia koskevat ehdot, kuten hankinnan kohde, hinnat sekä osapuolten vastuut ja velvoitteet. Sonkajärven

kunta on liittynyt joihinkin Sansian ja Hanselin puitejärjestelyihin esimerkiksi sellaisissa tavara- ja palveluhankinnoissa, joissa ei ole paikallista tarjontaa.

Suorahankinta

Suorahankinnassa hankintayksikkö suorittaa tilauksen ilman tarjouspyyntöä tai tekee hankintapäätöksen tarjouskilpailua järjestämättä vain yhdeltä toimittajalta pyydetyn tarjouksen perusteella.

Suorahankinta on erotettava tilauksista, joita hankintayksiköt tai niiden alaiset organisaatioon kuuluvat toimivaltaiset viranhaltijat ja työntekijät tekevät kilpailutettujen sopimusten puitteissa. Tilaukset ovat tällöin jo kilpailutettujen sopimusten täytäntöön panemista eivätkä itsenäisiä muutoksenhakukelpoisia päätöksiä.

Hankinta ilman kilpailua eli suora hankinta on hankintalaissa mainittujen perusteiden (40-41 §) lisäksi mahdollista kansallisen kynnyksarvon alittavissa hankinnoissa, jos **hankinnan arvo on vähäinen tai kilpailuttaminen olisi muutoin epätarkoituksenmukaista**. Hankinnan vähäisyys on arvioitava hankintayksikön hankintavolyymien ja hankintojen luonteen pohjalta. Suorahankinta on mahdollinen esimerkiksi silloin, jos tarjouskilpailussa mahdollisesti saavutettavat paremmat hinta- tai muut ehdot eivät ilmeisesti ylitä kilpailun järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia eli ns. transaktiokustannuksia. Suorahankinta on mahdollista myös silloin, kun tavaran tai palvelun laatu ja hintataso ovat tiedossa, tai kun hankittavaa tavaraa ei ole saatavissa muualta tai kysymyksessä on poikkeuksellisen kiireinen hankinta.

Hankinta tarjouskilpailun kautta

Markkinakartoitus

Mikäli hankintaa ei voida toteuttaa puitejärjestelyn kautta, kannattaa ensin selvittää markkinatarjontaa ja -tilannetta esimerkiksi internetin välityksellä tai tehdä alustavia tuote- ja hintatiedusteluja sähköpostilla tai puhelimitse mahdollisilta tarjoajilta.

Avoim menettely

Mikäli hankinnan kohteesta ei ole voimassa puitejärjestelyä, on ensisijainen menettelytapa avoin menettely. **Avoimessa menettelyssä kaikki hankinnasta kiinnostuneet tarjoajat voivat tehdä tarjouksen ja kaikki otetaan mukaan tarjouskilpailuun.** Avoimessa menettelyssä hankinnasta ilmoitetaan vähintään kunnan internet-sivuilla. Lisäksi hankinnasta voidaan ilmoittaa paikallislehdissä ja/tai Hilmassa. Ilmoittamisen laajuus ja määrä suhteutetaan ilmoittamisesta saatavissa olevaan hyötyyn.

Rajoitettu menettely

Rajoitettua menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun huomiota on kiinnitettävä ehdokkaiden soveltuvuuteen ja/tai mahdollisia toimittajia on muutoin tarkoituksenmukaista rajata. Perusteluna voi olla esimerkiksi se, että hankintamenettelyn kustannukset muutoin ylittäisivät siitä saatavat hyödyt. **Rajoitettussa menettelyssä tarjouksia pyydetään 2-5 toimittajalta**, jotka arvioidaan luotettaviksi ja toimituskykyisiksi suorittamaan aiottu hankinta tai muu tehtävä.

Neuvottelumenettely

Neuvottelumenettelyä voidaan käyttää erityisesti tilanteissa, joissa hankintayksikön tarpeiden toteuttaminen edellyttää olemassa olevien ratkaisujen mukauttamista tai hankinnan kohdetta ei voida määritellä riittävän tarkasti avoimen tai rajoitetun menettelyn käyttämiseksi. Neuvottelumenettelyä voidaan käyttää myös erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoalan palveluhankin-

noissa. **Neuvottelumenettelyssä hankintayksikkö neuvottelee hankinnasta yhden tai useamman toimittajan kanssa.**

On huomioitava, että markkinakartoituksella on usein mahdollista saada tietoa, jonka perusteella tarjouskilpailu pystytään järjestämään avoimena tai rajoitettuna menettelynä.

Pienhankintojen menettelytavat erisuuruissa hankinnoissa

Mikäli Sonkajärven kunta on liittynyt pienhankinnan alaa koskevaan puitejärjestelyyn, toteutetaan hankinta ensisijaisesti puitejärjestelyn kautta. Sonkajärven kunnalla on voimassa olevia puitejärjestelyjä Sansian ja Hanselin kanssa.

Arvonlisäverottomalta arvoltaan yli 5 000 hankinnat toteutetaan tarjouskilpailun kautta. Hankinnasta tehdään asianhallintaohjelmaan hankintapäätös, josta käy ilmi hankintamenettely ja hankinnan perustelut. Päätös oikaisuohjeineen lähetetään tiedoksi tarjouksen antaneille. Tarvittaessa laaditaan hankintasopimus.

Arvonlisäverottomalta arvoltaan alle 5 000 euron hankinnat on mahdollista toteuttaa suora hankintana. Näissäkin hankinnoissa tulee kuitenkin mahdollisuuksien mukaan hyödyntää markkinoita ja toimia yleisten hyvien taloudellisten hankintaperiaatteiden mukaisesti. Suora hankintana toteutettavista hankinnoista ei tarvitse tehdä kirjallista hankintapäätöstä. Tositeaineistoon liitetään kuvaus hankintamenettelystä ja hankinnan perustelut.

Hankinta tarjouskilpailun kautta – huomioitavia asioita

Hankintailmoitus/tarjouspyyntö

Tarjoajalle voidaan tarvittaessa asettaa soveltuvuusvaatimuksia, kuten esimerkiksi tarjoajan luottoluokitus tai kokemus aiemmista vastaavista toimeksiannoista. Soveltuvuusvaatimukset on ilmaistava hankintailmoituksessa/tarjouspyynnössä.

Tarjouksista on valittava kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous. Kokonaistaloudellisesti edullisin on tarjous, joka on hankintayksikön kannalta hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras. Hankinnan valintakriteerinä voidaan käyttää siis sekä hinta- että laatutekijöitä. Hinta-laatusuhteen arvioinnissa käytettävien vertailuperusteiden tulee liittyä hankinnan kohteeseen ja mahdollistaa tarjousten puolueeton arviointi. Hankintayksikön tulee ilmoittaa käyttämänsä kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste sekä mahdolliset vertailuperusteet hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Tarjoukset tulee pyytää jättämään sovitusmääräajassa. Tarjousajan tulee olla riittävä. Käytännössä tarjousajan on hyvä olla vähintään 14 vuorokautta.

Kansallisen kynnysarvon alittavista hankinnoista ei tarvitse tehdä julkista hankintailmoitusta. Sellainen on kuitenkin mahdollista HILMA -kanavalla tai muilla yleisillä tiedonvälitystavoilla, kuten paikallis- tai maakuntalehdissä tai hankintayksikön internetsivuilla.

Tarjousten käsittely

Tarjoukset avataan yhtä aikaa tarjousten jättöajan jälkeen, ja tarjoukset käsitellään noudattaen tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun periaatteita. Mikäli tarjoaja ei täytä asetettuja soveltuvuusvaatimuksia, suljetaan tarjoaja pois tarjouskilpailusta. Myös tarjouspyyntöä vastamattomat tarjoukset suljetaan pois tarjouskilpailusta.

Hankintapäätös, hankinnan oikaisu ja oikeussuojakeinot

Jos hankinnasta on järjestetty tarjouskilpailu, hankinnasta tehdään hankintapäätös. Hankintapäätökseen on hankintalain mukaan pienhankinnankin osalta liitettävä oikaisuohje eli ohjeet hankintaoikaisua koskevan oikaisuvaatimuksen tekemisestä hankintayksikölle, ja päätös on annettava tiedoksi tarjoajille.

Määräaika hankintaoikaisua koskevan vaatimuksen tekemiseen on tarjoajalla 14 päivää hankintapäätöksen tai muun hankintaa koskevan ratkaisun tiedoksisaannista.

Tilausta tai sopimusta ei suositella tehtäväksi ennen oikaisuajan päättymistä.

Hankintayksikkö voi itse ottaa hankintapäätöksen tai ratkaisun oikaistavakseen 90 päivän kuluessa siitä, kun hankintaoikaisun kohteena oleva päätös tai ratkaisu on tehty.

Kansallisen kynnysarvon alittavasta hankinnasta ei voida valittaa hankintalain perusteella markkinaoikeuteen.

Muiden kuin hankintalain tarkoittamien asianosaisten kuten kuntalaisten osalta käytössä on ainoastaan kuntalain mukainen oikaisuvaatimus.

Sekä hankintaoikaisua koskevan vaatimuksen että kuntalain mukaisen oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun kunnan viranomaisen päätökseen haetaan muutosta siten kuin kunnallisvalituksesta on säädetty eli valittamalla hallinto-oikeuteen.

Hankinta-asiakirjojen julkisuus

Hankinta-asiakirjat tulevat julkisiksi julkisuuslain mukaisesti hankinnan arvosta riippumatta. Hankinta-asiakirjojen julkiseksi tulemistä on käsitelty aikaisemmin tässä ohjeessa.

Pienhankinnan valvonta

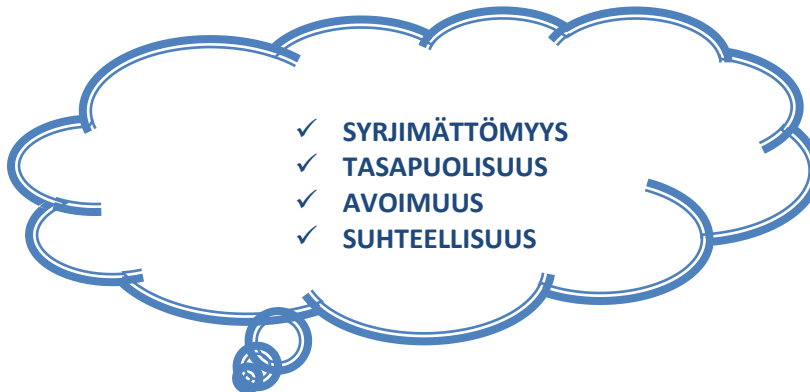
Hankintojen toteutumista on valvottava. Tavara tai palvelu on merkittävä vastaanotetuksi tietojärjestelmään tai vastaavaan dokumenttiin. Toimittajalle on ilmoitettava toimituksessa ja laskutuksessa havaituista puutteista ja virheistä sekä valvottava, että puutteet ja virheet korjataan asianmukaisesti.

Valvontaviranomaisen eli Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivalta ei koske hankintalain ulkopuolella olevia pienhankintoja.

Tilaajavastuulaki

Tilaajavastuulaki voi soveltua pienhankintaan, jos hankinnan arvo ylittää tilaajavastuulain soveltamisrajan eli on > 9 000 euroa ilman arvonlisäveroa tai jos palvelu on kestoltaan > 10 päivän työsuoritus ja työ on tavanomaisesti hankintayksikön tiloissa tehtävä työsuoritus tai palvelu. Tilaajavastuulain edellyttämät selvitykset on pyydettävä viimeistään ennen kuin hankinnasta tehdään tilaus tai sopimus.

KANSALLISEN KYNNYSARVON YLITTÄVÄT HANKINNAT

•Lue tarkkaan tämän hankintaohjeen luku "Kansallisen kynnyksarvon ylittävät hankinnat" sekä tarvittavat lainkohdat hankintalaista.
•Pyydä tarvittaessa tukea Sansialta tai Hanselilta.

•Mikäli hankinnan kohteesta on voimassa puitejärjestely, tee hankinta sen kautta.

•Järjestä tarvittaessa keskustelutilaisuus hankinnasta.

•Muista, että hankintalaissa esitetyt suoraankintaperusteet pätevät myös kansallisissa hankinnoissa. Suoraankintoja ei voi tehdä muilla kuin laissa esitetyillä perusteilla.

•Kilpailullisen hankintamenettelyn valinnassa hyvänä ohjenuorana toimivat tässä hankintaohjeessa esitetyt hankintamenettely (avoin, rajoitettu, neuvottelumenettely sekä kilpailullinen neuvottelumenettely ja innovaatiokumppanuus). Hankintamenettelyjä on kuitenkin mahdollista mukauttaa hankinnan kohteen ja suhteellisuusperiaatteen mukaisesti.

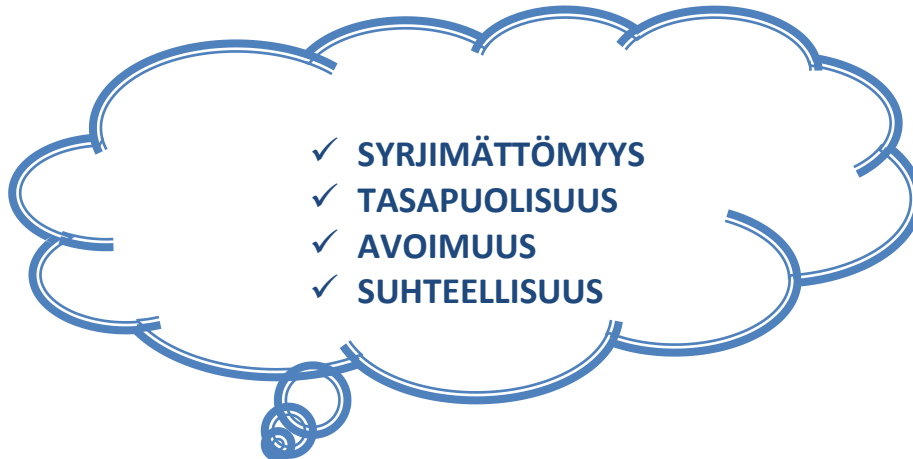
•Muista julkaista hankinnasta ensiksi hankintailmoitus Hilmassa. Tämän jälkeen ilmoitus on mahdollista julkaista myös muussa tarkoituksenmukaisessa tiedotusvälineessä ja/tai toimittaa suunnatusti tunnetuille toimittajille.

•Tee hankintailmoitus ja tarjouspyyntö huolellisesti! Vain hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä esitetyt vaatimukset ja vertailuperusteet voidaan käyttää tarjoajien vertailussa ja valinnassa. Mikäli hankintailmoituksen ja tarjouspyynnön tiedot ovat ristiriitaisia, noudatetaan hankintailmoituksen tietoja.

•Tarjouspyyntöä laatiessa pidä mielessä, että sen perusteella on saatava keskenään vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjouspyynnön on oltava yksiselitteinen ja sen ymmärrettävyys ja toimivuus on hyvä testata etukäteen.

<p>Lisäksi:</p> <p>Hankintaa koskevat vaatimukset ja kriteerit kannattaa listata etukäteen seuraavaa jaottelua noudattaen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tarjoajaa koskevat vaatimukset: <ul style="list-style-type: none"> ○ Soveltuvuusvaatimukset (esimerkiksi taloudellinen asema, referenssit; pakko täyttää, jotta pääsee kilpailussa eteenpäin) ○ Poissulkuperusteet (pakollisten ja harkinnanvaraisten käytöstä ilmoitettava hankintailmoituksessa). Jotta pääsee eteenpäin, ei mitään poissulkuperuste saa koskea tarjoajaa. • Hankinnan kohdetta koskevat vaatimukset: <ul style="list-style-type: none"> ○ Vertailuperusteet
<p>Vertailuperusteiden osalta kannattaa tehdä etukäteen vertailutaulukko, johon merkitsee eri kriteerit, niiden painoarvot ja pisteytykset, sekä testata sen toimivuus etukäteen!</p>
<p>Paikallisuutta ei voi käyttää vertailuperusteena, koska se ei täytä syrjimättömyyden ja tasapuolisuuden periaatteita. Sen sijaan vaikutukset paikalliseen ja aluetalouteen on mahdollista huomioida asettamalla syrjimättömiä ja tasapuolisia hankinnan kohteeseen liittyviä laatukriteerejä.</p>
<p>Hankinnat on toteutettava taloudellisesti ja julkisia varoja tehokkaasti käyttäen, mutta myös laatukriteereitä on mahdollista ja usein tarkoituksenmukaista käyttää. Valinnan perusteena on kokonaistaloudellinen edullisuus, jolloin hinta- ja laatukriteereitä voidaan painottaa tarkoituksenmukaisella tavalla. On kuitenkin huomioitava, että vertailuperusteiden ja niiden välisen painotuksen on oltava julkisesti ja avoimesti tiedossa hankintailmoituksen jättövaiheessa, eikä niitä voida muuttaa tarjouskilpailun kuluessa. Tästä syystä vertailuperusteiden ja niiden painotuksen määrittäminen on syytä tehdä huolellisesti ja harkiten.</p>
<p>Huomioi, että mikäli ilmoitat hankintailmoituksessa noudattavasi jotakin tiettyä hankintamenetelmää (avoin, rajoitettu jne.), on menettelyssä noudatettava hankintalain mukaista EU-hankintoja koskevaa kyseistä hankintamenettelysäännöstä.</p>
<p>Tarjousten jättämiselle on oltava määräaika, jonka jälkeen saapuneet tarjoukset on hylättävä.</p>
<p>Mikäli joku tarjoaja tarjousajan kuluessa pyytää lisätietoja tai tarkennuksia tarjouspyyntöön liittyen, tiedot on annettava kaikille ehdokkaille/tarjoajille samanaikaisesti ja samansisältöisinä.</p>
<p>Jotta voidaan olla varmoja siitä, mitkä tarjoukset ovat saapuneet määräajassa ja mikä on ollut niiden tarkka sisältö, on käytännössä hyvä pitää tarjousten avaustilaisuus, jossa tarjoukset avataan yhtä aikaa ja todetaan sekä dokumentoidaan niiden sisältö (esimerkiksi kerätään yhteen kansioon). Tarjousten avaamisesta laaditaan allekirjoitettu avauspöytäkirja, jossa listataan määräajassa saapuneet hakemukset ja niiden keskeinen sisältö (vähintään hintatiedot). Avauspöytäkirja tehdään asianhallintajärjestelmään ja siitä liitetään kopio tarjouskansioon yhteyteen.</p>
<p>Tarjousten täydentämisen/korjaamisen suhteen on noudatettava erityistä varovaisuutta, jotta tarjoajien syrjimätön ja tasapuolinen kohtelu ei vaarannu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tarjoajilla ei lähtökohtaisesti ole oikeutta täydentää/korjata tarjousta tarjousajan päättymisen jälkeen. • Hankintayksikkö voi kuitenkin harkintansa mukaan epäolennaisissa ja tarjouksen tulkintaan liittyvissä asioissa pyytää tarjoajaa täydentämään/korjaamaan tarjoustaan. Lähtökohtaisesti tarjouksen täydentämistä/korjaamista ei ole tarkoituksenmukaista pyytää eikä hankintayksiköllä ole velvollisuutta vastaanottaa tarjoajan toimittamia täydennyksiä/korjauksia. Jos kysymys on kuitenkin epäolennaisesta, mutta tarjouksen muodolliseen pätevyyteen tai ymmärrettävyyteen liittyvästä asiasta (esimerkiksi puuttuva allekirjoitus, väärä rahayksikkö), voidaan korjausta hankintayksikön harkinnan mukaan pyytää.
<p>Tarjouskilpailun aikana on huolehdittava siitä, että tarjousten sisältö pysyy vain hankintayksikön tiedossa. Käytännössä tämä tapahtuu huolehtimalla siitä, että tarjoukset avataan yhtä aikaa tarjouskilpailun päättymisen jälkeen.</p>
<p>Asianosaisella voi kuitenkin olla oikeus saada tietoa tarjouksista jo tarjouskilpailun aikana. Tarkista asia tästä ohjeesta ja julkisuuslaista.</p>
<p>Mikäli tarjousten avaamisen jälkeen havaitaan, että ei ole saatu keskenään vertailukelpoisia tarjouksia, on hankinta keskeytettävä ja siitä on ilmoitettava Hilmassa ja muissa mahdollisissa tiedotuskanavissa, joissa hankinnasta on ilmoitettu.</p>
<p>Tarjousasiakirjat tulevat julkisiksi, kun hankintasopimus on tehty. Huomioi kuitenkin tarjoajien liikesalaisuudet!</p>

PIENHANKINNAT

<ul style="list-style-type: none"> • Lue tämän ohjeen luku ”Pienhankinnat”.
<ul style="list-style-type: none"> • Tarkista hankintavaltuudet hankintasäännöstä.
<ul style="list-style-type: none"> • Mikäli hankinnan kohteesta on voimassa puitejärjestely, tee hankinta sen kautta.
<ul style="list-style-type: none"> • Pienhankinnoista ei tarvitse tehdä hankintailmoitusta Hilmaan.
<ul style="list-style-type: none"> • Valitse tarkoituksenmukainen hankintamenettely ja huolehti, että tarjoajan mahdolliset soveltuvuusvaatimukset ja tarjouksen valintakriteerit ovat avoimesti tiedossa.
<ul style="list-style-type: none"> • Aseta valintakriteerit kokonaistaloudellisen edullisuuden mukaisesti huomioiden sekä hinta- että laatutekijät. Huomioi vaikutukset paikallis- ja aluetalouteen
<ul style="list-style-type: none"> • Käytä hankintamenettelyn valinnassa suhteellisuusperiaatetta; valitse yksinkertaisin mahdollinen menettely, jolla saavutetaan haluttu lopputulos niin, että menettely on syrjimätön, tasapuolinen ja avoin.
<ul style="list-style-type: none"> • Paikallisuus ei ole hyväksyttävä valintakriteeri.
<ul style="list-style-type: none"> • Käytä suora hankintaa harkiten (vain euromääräisesti pienet hankinnat, lisätilaus, yksi toimittaja)
<ul style="list-style-type: none"> • Mikäli olet tehnyt hankinnan tarjouskilpailun kautta (lähtökohtaisesti yli 5 000 euron hankinnat), tee hankinnasta asianhallintaohjelmaan päätös, josta käy ilmi hankintamenettely ja hankinnan perustelut. Lähetä päätös tiedoksi tarjoajille ja liitä mukaan oikaisuohje.
<ul style="list-style-type: none"> • Alle 5 000 euron hankinnat voidaan tehdä myös suora hankintana. Hankinnassa ei tarvitse tehdä kirjallista hankintapäätöstä. Tositeaineistoon liitetään kuvaus hankintamenettelystä ja hankinnan perustelut.
<ul style="list-style-type: none"> • Kysy tarvittaessa neuvoa Sansialta tai Hanselilta.